

Z ČINNOSTI SLOVENSKEJ FILOZOFICKEJ SPOLOČNOSTI

Svoje tohoročné májové zasadnutie (11. 5.) venovala Slovenská filozofická spoločnosť ontologickej problematike. Na tému *Determinácia a vývin* prednášal K. Kasal, CSc. Vo svojej prednáške sa sústredil najmä na načrtnutie svojského riešenia vzájomnej spätosti týchto dvoch základných kategórií. Pri konštruovaní tohto riešenia sa dotkol aj problematiky niektorých ďalších kategórií, predovšetkým pojmu priestoru, času a štruktúry. Viaceré referentové vývody zaujali svojou originalnosťou, ale celková koncepcia, ako aj niektoré čiastkové vývody narazili na početné výhrady. Diskutujúci (J. Kops, R. Šíma, E. Illeková, L. Holata, M. Zigo) zhodne poukázali najmä na priveľmi fyzikalizujúce chápanie priestoru a času v pokuse o *všeobecné* filozofické riešenie nastolenej otázky, na problematickosť typológie chápaní vzťahov determinácie a vývinu, ktorú predložil prednášateľ, na nesprávnosť jeho hodnotenia Heglovho zástoja vo filozofii a niektoré ďalšie otázky a nejasnosti. Zároveň však ocenili zrejme prvky netradičného prístupu referenta k tejto neľahkej problematike.

*

Na júnovom zasadnutí (8. 6.) odznela prednáška J. Suchého, CSc. *Morálka a politika*. Podtitul tejto široko koncipovanej prednášky (K problematike interakcie foriem spoločenského vedomia a praxe) naznačuje, že prednášateľ zameral pozornosť na riešenia vzťahu týchto dvoch ideologických foriem na konkrétnom sociálno-historickom materiáli. Hlavnou základňou takejto argumentácie boli preňho peripetie chápania i praktického realizovania princípov politiky a morálky v marxizme staršom i v novšom a v socialistickej spoločnosti. Z ich analýzy sa snažil vyvodit' závery o správnom pochopení vzťahu politiky a morálky v teórii i praxi socializmu. Predovšetkým zdôvodňoval tézu, že tento vzťah sa nemôže správne chápať a realizovať, ak sa predpokladá, že morálka sa má podriaďiť politike, ale tiež naopak. Dotkol sa aj ďalších otázok, ako napríklad príčin úplného teoretického zanedbania etickej problematiky v Sovietskom sväze od Leninových čias po diskusiu o základni a nadstavbe, problematiky ekonomického osnovania morálky, otázky násilia atď.

Diskusia (J. Kánsky, B. Valehrach, A. Pojezná, J. Uher, J. Škaloud a i.) poukázala predovšetkým na určitú pojmovú nevyjasnenosť, ktorá v tejto oblasti vládne a sťažuje diskusiu. Predovšetkým ide o vyjasnenie pojmov morálka, mravnosť, etika, ale aj vzťahu teórie práva (a štátu) k etike (resp. k morálke), o problém plurality morálok v jednej a tej istej spoločnosti i spoločenskej štruktúre (nehovoriac už ani o pluralite morálnych alternatív, medzi ktorými politika zvyčajne môže voliť). Do tejto skupiny patrí aj poukaz na problematickosť operovania s výrokmi ako „Politika sa stáva vedou“ a podobnými, ktoré okrajovo použil aj referent, ale vzhľadom k danej tematike ich samozrejme nemohol podrobnejšie analyzovať. Ďalej sa v diskusii nadhodili viaceré zaujímavé teoretické problémy, ktoré sa úzko dotýkajú skúmaného problému. Spomeňme z nich otázku inštitucionálneho zabezpečenia, či spoločenských záruk skutočného súladu politiky a morálky (A. Hlávek), problém morálnej záväznosti ako určitého

typu násilia, ktoré má azda trvalý charakter (A. Pojezná), myšlienku, že treba jemne rozlišovať, kedy má politika a kedy morálka konzervatívny a retardačný vplyv (J. Cibulka) a ďalšie.

V obsírnom závere referent okrem iného zdôraznil, že pri pluralite pojmov, ktorými sa vyjadruje morálny fenomén, a pri štrukturovanosti samotného tohto fenoménu má pojem morálky a určitá morálka určujúce postavenie. Aj pokiaľ ide o vzťah právneho vedomia (a teórie práva) a morálky k politike, má morálka, na rozdiel od práva, svojbytné postavenie, je relatívne samostatným partnerom politiky a nie je epifenoménom. Vzhľadom na tému referátu bližšie rozlíšenie niektorých pojmov, ako to žiadali viacerí diskutujúci, je nedôležité (i keď samo osebe je závažným a neľahkým problémom), lebo tu naozaj išlo o problém vzťahu morálky a politiky a o nijaký iný problém. Ďalej poukázal na to, že dnes pri skúmaní a rozpracúvaní problematiky morálky sa nemožno zameriavať len na morálku jednej spoločenskej skupiny alebo jednej spoločnosti. Subjektívny charakter morálky, ktorú veda môže síce objektivizovať, ale nie zmeniť, si vyžaduje vytváranie intersubjektívnej morálky, ktorá by bola účinným partnerom medzinárodného práva. Nielen politika môže ťažiť z morálky, ale aj naopak. Politika je „cynické vedomie“ a ako také je veľmi prenikavé a môže dať etike veľa podnetov empirického charakteru. A ďalej, etické hodnoty sa musia nejakým spôsobom zdôvodniť, pričom hlavným zdôvodnením je spoločenský záujem. No na rozdiel od politiky, ktorá reflektuje záujmy určitej sociálnej skupiny, etika sa snaží konfrontovať tieto záujmy so záujmami iných sociálnych skupín a tým zabezpečovať integritu spoločnosti, chrániť ju pred rozpadom.

M. Z.